

Bulharský prípev (*bolhárskij pripív*) na utierni za Polyelejom

© 2010 irmologion.nfo.sk

Autorstvo textov¹

Na významnejšie sviatky je počas utierne predpísaný spev Polyeleja, teda (dnes už len vybrané) verše žalmov 134(5) a 135(6) s prípevom *Alliluia* a „*Jáko vo víki milosť jehó, alliluia.*“ Počas troch nediel na začiatku veľkopôstneho obdobia sa pridáva tematický žalm „*Na brehu babylonských riek*“, opäť s prípevom „*alliluia*“.

Text polyeleja a prípevy sú rovnaké pre všetky sviatky, čo sa začalo časom pociťovať ako nedostatok tematickej špecifikácie. Preto Nikēforos Blemmidēs (1197-1272) pridal k polyeleju verše ďalších žalmov (*psalóm izbránnij*), vybrané zvlášť pre každý sviatok tak, aby tematicky vyjadrovali jeho hlavné myšlienky. Prípevom ostalo „*alliluia*“.

Niekedy v 15. stor. sa u severných Slovanov prípev mení na *Velebenie* (*Veličanie*) podľa vzoru podobne koncipovaných spevov na utierni Veľkej soboty. Za autora textov *velebení* sa považuje ruský mních Makarij.² Najstarší nám známy zápis takéhoto *velebenia* v slovanskom prostredí je v rukopise S407 Trojicko-Sergievskej Lavry (r. 1437). Od 16. stor. po reforme sa sporadicky objavuje aj neumový zápis melódie *veličania*.

Vybrané verše žalmov s *velebením* uzatvára krátky tropár, ktorý sa v novších rutenských prameňoch označuje ako *pripív bolhárskij*. Po jeho texte niet stopy v gréckych ani v ruských ponikonovských prameňoch. V starších ruských rukopisoch nachádzame *bolh. pripív* iba zriedka a samostatne (bez *velebenia*), napr. v Trojicko-Sergievskom *psaltiri* S323 zo 16. stor. V rutenských rukopisoch je zriedkavý (napr. vo VS), nájdeme ho však napr. v tlačených irmologionoch L1709 a L1816. Na Podkarpátí v tradícii *prostopenia* ide o samozrejmu súčasť utierne polyelejných sviatkov, doloženú s pomerne jednoduchou melódiou vo všetkých prameňoch. Ďalšie pramene obsahujúce *přípev* možno nájsť v prameňoch z 15.-17. storočia z Bulharska, Srbska, ale predovšetkým z dnešného Rumunska (asi 30 ks), kde sa dostal aj do niektorých tlačených kníh v 19. stor.

Označenie *bolhárskij pripív* je novšie,³ obmedzené len na niektoré ruténske pramene. V rumunských a srbských prameňoch, ale aj v ruskom S323, sú uvedené ako tvorba *mnícha Filothea, bývalého logothéta vojvodu Mirča* (= valašský vojvoda *Mircea cel Bătrân*, 1386-1418). Podľa všetkého bol *Filotheu* mníchom v monastieri Cozia (pri rieke Olt) a tropáre mohol napísať začiatkom 15. storočia.

¹ Stručný historický úvod je spracovaný podľa článkov:

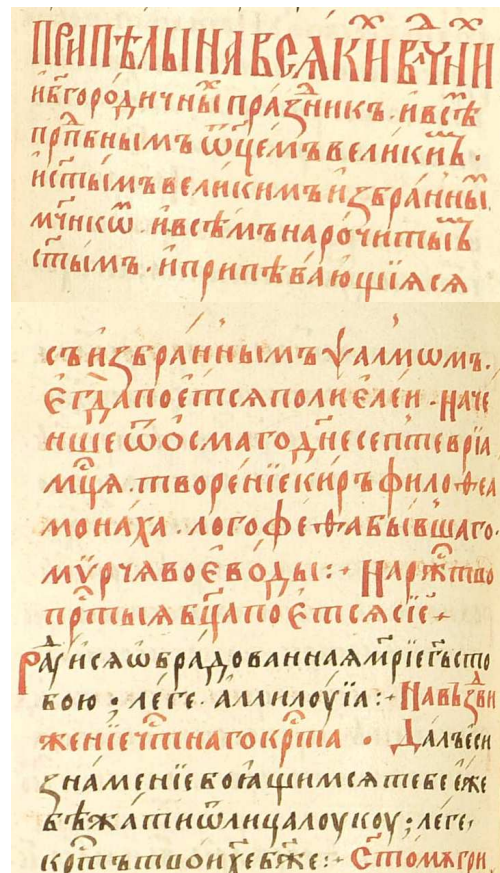
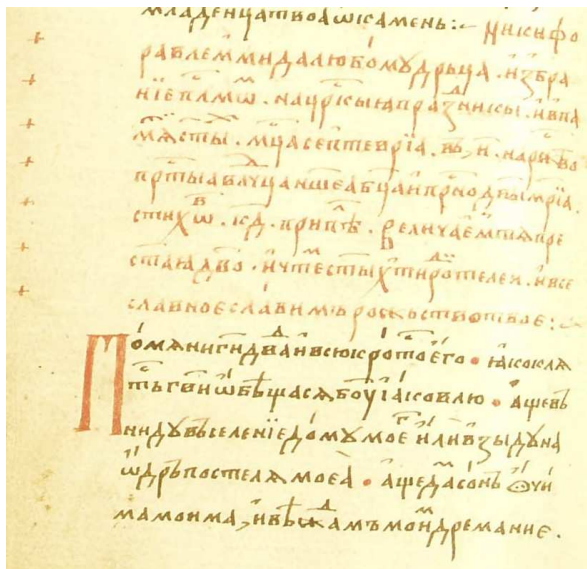
TIT SIMEDREA, *Les „Pripěla“ du moine Philothée. Romanoslavica* No. XVII, Bucuresti, 1970;

GABRIELA OCNEANU, *New Results on the Transmission of Filothej's Pripjala*, Proceedings of the III. International Conference on Orthodox Music, Joensuu 2009 (publ. ISOCM 2010).

² Špeciálne autorstvo prípevov na *Uspenie* sa podľa S323 pripisuje Theoktistovi.

³ Názov *bolhárskij* znamená pravdepodobne len toľko, že ide o pieseň napísanú v cirkevnej slovančine južnej redakcie **bez** gréckeho pravzoru. Pravdepodobne vyjadruje tiež to, že na ruténske územie prišli tieto spevy z juhu, pričom tamojšia cirkevnoslovanská liturgická kultúra a slavofónne (?bilingválne) obyvateľstvo sa označovali ako *bulharské* (ako protiklad k *ruskému* obyvateľstvu v rutenskom priestore).

Vľavo: S407 (snímka 259) – Výberový žalm s označením autorstva *Nikifora Blemmida filozofa*. Veličanie.
 Vpravo: S323 (snímka 253/254)– Prípevy mnícha Filothea.

A. FILOTHEOV PRÍPEV

V rutenských prameňoch je nápev Filoteových tropárov (*bolh. prípev*) doložený pomerne slabo; predpokladá sa, že išlo o známu a obľúbenú melódiu, pri ktorej stačilo uvádzať text bez nôt.⁴ Môžeme rozlíšiť tri základné varianty melódie:

1. Veľký nápev, doložený v rukopisoch VS (*Veľký Skít, Maňava*). Je bohato ornamentovaný s detailne premyslenou kompozíciou.
2. Stredný nápev, doložený v tlačených rutenských irmologionoch a v rumunskej tradícii. Ide o mierne zjednodušenie veľkého nápevu.
3. Malý nápev, zachovaný v haličskej tradícii a prostopení. Je odvodený podstatným zjednodušením zo stredného nápevu, nesie jasné znaky ústneho tradovania.

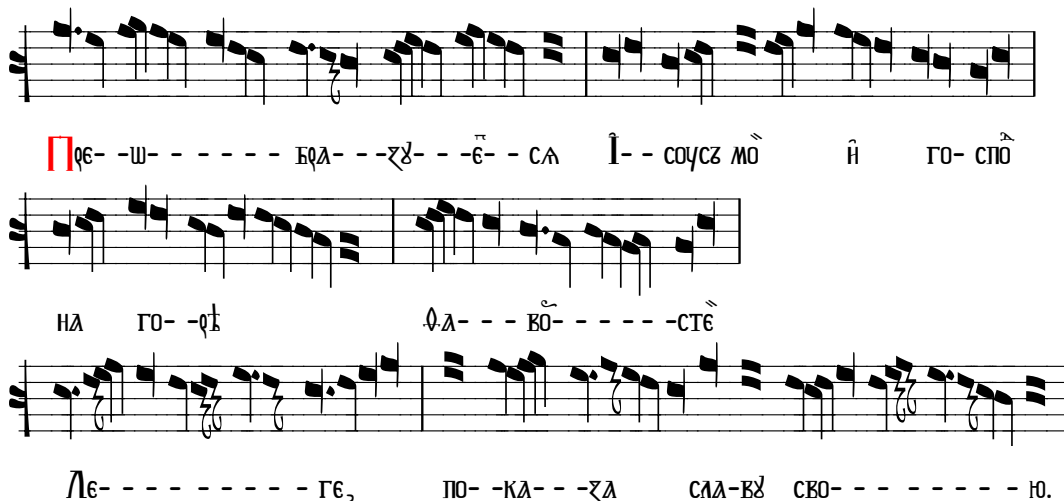
⁴ Melódia, zachovaná v rutenských prameňoch, je príliš zložitá na zapamätanie. V srbských prameňoch nájdeme aj jednoduchší, takmer deklamatívny nápev (autor melódie Isaia Srbský) napísaný v 1. hlase.

I. Veľký nápev – 17. stor.

Nápev podľa VS

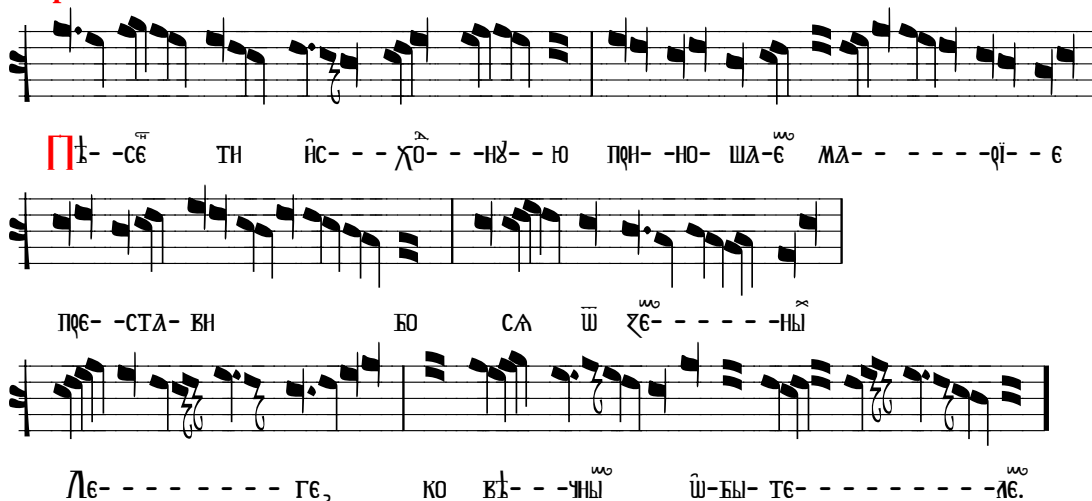
V rukopisoch VS sa uvádzajú tropáre/prípevy na päť sviatkov. Všetky melódie majú rovnaký základ, líšia sa však v niektorých zaujímavých detailoch. Posledný prípev na Blahovíščenie, *Archánhelskij hlas*, nie je z dielne Filothea, typologicky text patrí k *veličaniam*, a melódia vo VS je evidentne nie veľmi podareným pokusom napasovať známy nápev na text s odlišnou štruktúrou. Merlodickú analýzu budeme robiť preto iba podľa prvej štvorice.

Преображение

Пѣ- -ш- - - - - БѢЛ- - -ЗД- - -Е- - СЛ І- - соуцз мѠ ѿ ГО- СПѠ
НА ГО- СПѠ ѠЛ- - - БО- - - - -СТЕ
Ле- - - - - - ГЕ, ПО- -КА- - -ЗЛА СЛА-ВЪ СВО- - - - - - Ю.

Успеніе

Пѣ- -СѢ ТИ ІС- - - ХО- - -НЪ- - - Ю ПРН- -НО- ШЛ-Е МЛ- - - - - -Ѡі- - - Е
ПѢ- -СТА- ВИ БО СЛ Ш ЗЕ- - - - -НЫ
Ле- - - - - - ГЕ, КО БѢ- - -НЫ Ш-БЫ- ТЕ- - - - - -ЛЕ.

Vozdviženie sv. Kresta

ДѦ́ ъ- - СИ ЗНА- - -МЕ- -НІ- -Е БО- А- ЦИ-СА ТѢ- БѢ ГО- - - -ПО- -ДИ
Ѣ- -БѢ БѢ-БѢ- - -ТИ ШЪ АН- -ЦА ЛЪ- - - -КЪ,
ЛЕ- - - - -ГѢ, КРѢ ТВОЪ ХР-ТѢ БО- - - -БѢ.

Ned'ľa blúdnaho sýna

БЪЗ- -ВРА- -ТИ ГО- -СПО- -ДИ ПА- -НЄ- НІ-Е ДЪШЪ НА- ШЪ
НЪ ВЪ- -СА- -ДИ СТОА ТВОЪ ВЪ СЕО- -ЦА НА- - - -ША
ЛЕ- - - - -ГѢ, НА- СА- - -ДИ- -ТЕ-ЛЮ БЛА- - -ГН.

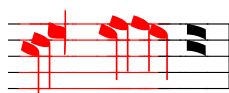
Blahovísčenie

И- -ХА-НІ- -ГѢ- -СКИ ГАА БО- -ПИ- -Е ТИ ЧИ- - - -
-СТА- А РА- -ДЪ- -НІ- -СА ШБ- РА- -ДО- ВА- -НА- -А
ЛЕ- - - - -ГѢ, ГО- - - -СПО СТО- БО- - - -Ю.

Krátka analýza

V texte a nápeve podľa VS môžeme identifikovať 6 kól/popevkov, ktorých štatisticky prevažujúca melódia je nasledovná:

A+B:

C+D:

E+F:

Najbližšie k prevažujúcemu modelu má prípev *Uspenia*, nepodstatnými detailami sa od neho líšia prípevy na *Preobraženie* a *Vozdviženie sv. Kresta*. Prípev na nedeľu *Blúdnaho syna* má viacero výraznejších odklonov a vlastných spôsobov ornamentácie.

II. Stredný nápev – 18.-19. stor.

Nápev podľa L1709 a L1816

V L1709 a L1816 je melódia o kvartu nižšie, s textom sviatkov sv. Päťdesiatnice a Narodenia presv. Bohorodičky. Druhý tropár má kratší text a melódia je neúplná. Oba tropáre sú spojené malou doxológiou do jedného celku a zakončené spevom *alliluiá, sláva tebí Bôže*.⁵ Sú teda zaradené do nového kontextu – podľa rubriky v L1816 sa spievali oba tropáre na sviatky polyelejných svätých za *bolh. prípevom* svätého, kvôli úplnosti ako *trojičen* a *bohorodičen*. L1816 navyše uvádza aj *bolhar* s textom na sviatok sv. Antona Veľkého.

V texte a nápeve podľa L1709, L1816 môžeme identifikovať rovnakých 6 kól ako vo VS. Nápev však nie je natoľko stabilný a vidíme určité odchýlky od pôvodiny (?):

- predel medzi kólami v prvom riadku je posunutý
- v druhom tropári sa v 1. riadku melódia znižuje o kvartu (neberieme do úvahy).
- finála 2. riadku v L1816 bol začiatkový tón 3. riadku vo VS a L1709.
- tropár v L1709 má o tón vyššiu poslednú kadenciu než VS a L1816.

⁵ Za oboma prípevmi je zapísaný ďalší *bohorodičen*, ktorého dlhší text je dosť násilne podriadený melódii druhého tropára. Neuvádzame ho, ani ho neberieme do úvahy pri analýze.

sv. Pät'desiatnica

L1709

ГЛА-ВА Ш-ЦЪ Н СЫ-НЪ Н СВА-ТО-МЪ ДЪ- - ХЪ.

L1806

ГЛА-ВА Ш-ЦЪ Н СЫ-НЪ Н СВА-ТО-МЪ ДЪ- - - - ХЪ СВА-ТО-МЪ ДЪ- - - - - ХЪ.

L1709

ГЛА- - - - ВА ТИ ТРО^о- - - - - ЦЕ СВА- ТА- - - - - А

L1806

ГЛА- - - - ВА ТИ ТРО^о- - - - - ЦЕ СВА-ТА- - - - - А

L1709

Ш- - - - - ЧЕ Н СЛО-ВЕ Н ДЪ- - - - ШЕ СВА-ТЫ

L1806

Ш- - - - ЧЕ СЛО- ВЕ Н ДЪ-ШЕ СВА-ТЫ- - Н

L1709

АЕ- - - - ГЕ СЛА-ВА ТЕ-БѢ БО- - - - -ЖЕ.

L1806

АЕ- - - - -ГЕ СЛА- - ВА ТЕ-БѢ БО- - - -ЖЕ.

Ursuleac

Ve- niți iu-bi-to-ri-lor de pră-znu-i - - -re să lă- -u- -dăm

Cunțanu

Bu-cu-ră te ce-ea ce ești cu dar dă-ru- i- - - -tă, Ma- ri- - - - -e,

Cherebețiu

Bucură te ceea ce ești plină de dar dă-ru- i- - - -tă, Ma- ri- - - - -e,

Ursuleac

pre-cu-vi-oa-sa Pa-ra-schi- - - -va, zi- când,

Cunțanu

Dom-nul es-te cu ti- - - -ne,

Cherebețiu

Dom- nul es- - -te cu ti- - - - -ne,

Ursuleac

la- - -u- da E- - - pi- va- - - - -tu- - - - -lui.

Cunțanu

zi- - -când, și prin ti- -ne cu noi.

Cherebețiu

zi- - -când, și prin ti- - - -ne cu noi.

Krátká analýza

Naším cieľom je, okrem identifikácie modelových popevkov, demonštrovať

- príbuznosť rumunských stredných nápevov s ruténskymi
- príbuznosť stredného nápevu s veľkým (uvádzame popevky VS transp. o kvartu.)

A+B

Musical notation for section A+B, comparing five different tunes. The notation is presented on five staves, each with a label on the left: VS, L1709, L1806, Cunțanu, and Cherebeșu. The notes are color-coded: red for the first part, black for the second, green for the third, and blue for the fourth. Vertical bars of cyan and yellow highlight specific melodic segments in the L1709 and L1806 staves.

C+D

Musical notation for section C+D, comparing five different tunes. The notation is presented on five staves, each with a label on the left: VS, L1709, L1806, Cherebeșu, and Cunțanu. The notes are color-coded: purple for the first part, green for the second, red for the third, and blue for the fourth. Vertical bars of cyan and yellow highlight specific melodic segments in the VS and L1709 staves. The Cherebeșu staff includes several flat symbols (b) above the notes.

E+F

vs

L1709

L1806

Cunțanu

Cherebeșu

Z porovnania vidno, že stredné nápevy sú odvodené z veľkého. Nápevy v L1709 a L1816 sú od seba nezávislé a v rôznej miere sa odkláňajú či podobajú variantu vo VS. Celkovo sú však jednoduchšie. Rumunské nápevy sa podobajú na L1816, vo výzve *lege/zicând* však zachovávajú na poslednej slabike výstup o kvartu vyššie. Pozoruhodné sú modulácie v časti C+D.

Melódia Filoteových prípevov je v ruténskej aj rumunskej tradícii len jedna, v rôznych lokálnych variantoch. To nám dovoľuje predpokladať, že má korene priamo v pôvodnej melódii, ktorou spieval sám autor tropárov. Rovnako je pravdepodobné, že ruský nápev, už nezachovaný, mohol mať podobný základ.

III. Malý nápev – 19.-20. stor.

Haličský nápev

Haličský nápev Filoteových tropárov (*bolh. prípev*) vychádza z melódie L1816, čo priamo demonštrujeme v paralelnom prepise.

Polotňuk prináša ďalšie zjednodušenia melódie, vynecháva slovo *lege* a jeho melódiu presúva do posledného kóla, ktoré sa tým delí na dve časti.

CE zjednodušuje nápev ešte viac, ale aspoň v poznámke pod čiarou si zachováva pamiatku na slovo *lege*, údajne bezvýznamné a preto nahradené menom svätého.

Doľnickij *bolh. prípev* neuvádza.

L1806

ΠΙΗ-ΔΗ- - - - ΤΕ ΒΧΗ СО-ΓΛΛ- - - - -ΗΩ ΒΟ- - - - - ΧΒΛ- - - - ΛΗ,

Polotňuk

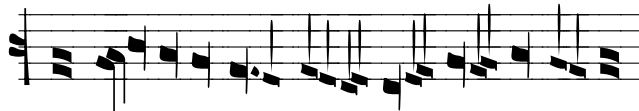
ΠΙ-Η- ΔΗ- - -ΤΕ ΒΧΗ ΖΕ-НО-ΡΟ-ΗΙ-Η ΒΟ-ΧΒΛ- - -ΛΗ,

CE

ΠΙΗ-ΔΗ- - - ΤΕ ΒΧΗ СО-ΓΛΛ-ΗΩ ΒΟ-ΧΒΛ-ΛΗ,

L1806

ΛΗ- ΤΩ- ΗΙ- Δ ΒΕ- -ΛΗ- - - - -ΚΛ-ΓΟ,

Polotňuk

Ι-ε-αφ-χα ΗΙ-ΚΟ- ΛΑ- - - Λ,

CE

ОБ-ЩЕ-ЖИ-ТЕ-ЛА

L1806

ΛΕ- - - - - ΓΕ Ι- - - - - ΗΟ-ΚΩΒ ΗΛ-ΣΤΑ- ΗΗ- - ΚΛ.

Polotňuk

ΜΥ- -φα- - - - - ΗΟ ΗΛ- ΣΤΑ- - - - - ΗΗ- ΚΛ.

CE

Θε- ο-δο-σι-α Ι-ΗΟ-ΚΩ- ΙΟ-ΨΗ σαλ- - - - ΒΩ

Prostopenie

Chomova melódia predstavuje vlastnú vývojovú vetvu. Má spoločné znaky s ostatnými variantmi prostopenia, zároveň však obsahuje prvky staršej tradície (L1816), ktoré sa neskôr stratili (možno len v knižných vydaniach). Zachováva si tiež výzvu *lege*.

Bokšay a Bobák uvádzajú nápev *bolh. prípevov* pri Kvetnej nedeli. Spomedzi doteraz uvedených variantov sú najbližšie haličskému Polotňukovi. Bobákova melódia je evidentne závislá na Bokšayovej, len na dvoch miestach ju zjednodušuje. Ďalší výrazný stupeň zjednodušenia konštatujeme vo variante, zachytenom v bratislavskom chráme.

Hoci je možné vystopovať pôvod melódie prostopenia krok za krokom až k rukopisom VS, výsledný rozdiel medzi oboma melódiami je priepastný a nič na prvý pohľad neprehrádza ich vzdialenú príbuznosť – azda len reliktné *lege* u Chomu.

Choma

А̂ ѐ̂ - - - - СІ БО-А-ЦІІ-СА ТЄ-БЄ ЗНА-МЕ- - -НІ- - -Є

Choma

ѐ-ѐ ОѸ-БІ-КА-ТН Ѱ АН-ЦА АѸ- - - - КА,

(u Chomu je , uvádzame opravené)

Choma

Λε- γε, κρε̂ τβο̂ χρ̂-τε βο- - -ѐε.

Choma

□ q̇i- н- дн- -тє сз̣ л̣-г̣ε-скн-мн лн-кн вo- - гл̣л- -сн̣

Bokšay

□ q̇iн-дн- - - - - тє ĥ̇ м̇ы ĥ̇л-к̇ш Ѡт- -q̇o- - цы,

Bobák

□ q̇iн-дн- - - - - тє ĥ̇ м̇ы ĥ̇л-к̇ш Ѡт- -q̇o- - цы,

Ba

□ q̇iн-дн- - - - - тє ĥ̇ м̇ы ĥ̇л-к̇ш Ѡт- -q̇o- - цы,

Choma

с̣л̣л-в̣л̣ в̣з̣ в̣ы-н̣н̣ ĥ̇o- - - - г̣л̣,

Bokšay, Bobák

п̣q̇и-н̣ε-с̣н̣ в̣л̣-q̇л̣ ĥ̇л-к̇ш в̣л̣-ĭ- -л̣ б̣o- г̣л̣,

Ba

п̣q̇и-н̣ε-с̣н̣ в̣л̣-q̇л̣ ĥ̇л-к̇ш в̣л̣-ĭ- -л̣ б̣o- г̣л̣,

Choma

л̣ε- -г̣ε, q̇o-д̣ε-н̄o-м̄л̄ в̄з̄ в̄ε- т̄ε- - -п̄л̄.

Bokšay, Bobák

л̄o-б̄ȯ ж̄ε ĥ̇л- -к̇ш в̄л̄- -т̇вы.

Ba

л̄o-б̄ȯ ж̄ε ĥ̇л-к̇ш в̄л̄- - - - т̇вы.

Krátká analýza haličského nápevu a prostopenia

Obmedzíme sa len na demonštráciu vzťahu medzi Chomom a Bokšayom, vzťahom Bokšaya k Polotňukovi a Chomu k L1816 alebo Polotňukovi.

A+B

Musical notation for A+B comparison. It consists of four staves: L1806, Choma, Bokšay, and Polotňuk. The notation shows rhythmic patterns with stems and flags. Three vertical colored bars highlight specific sections: a cyan bar at the beginning, a yellow bar in the middle, and a green bar at the end. The L1806 staff has a red label on the left.

C+D

L1806

Choma

Bokšay

Polotňuk

Musical notation for C+D comparison. It consists of four staves: L1806, Choma, Bokšay, and Polotňuk. The notation shows rhythmic patterns with stems and flags. Two vertical colored bars highlight specific sections: a yellow bar in the middle and a cyan bar at the end. A grey bar highlights a section at the end of the Bokšay and Polotňuk staves. A sharp symbol (#) is present above the Bokšay staff. The L1806 staff has a red label on the left.

E+F

Polotňuk

Choma

Bokšay, Bobák

Musical notation for E+F comparison. It consists of three staves: Polotňuk, Choma, and Bokšay, Bobák. The notation shows rhythmic patterns with stems and flags. The Polotňuk staff has a red label on the left.

B. VELIČANIE (VELEBENIE)

Ruténsky a ruský nápev

Najstaršie zaznamenané melódie *veličania* sa nachádzajú v ruských kriukových rukopisoch 16. storočia. Bez pomoci novších prameňov však nie sú čitateľné.

V ruténskych irmologionoch až do konca 18. storočia nachádzame *veličanie* iba na *statiách* Veľkej soboty a podľa ich vzoru analogicky vytvorených *statiách* sviatku Troch svätiteľov.⁷ Pozoruhodné pritom je, že toto *veličanie*, v danom prípade prvé dva prípevy na *Neporočných* (kathisma 17, tretie čítanie žaltára na utierni), nemá svoj vzor v gréckych prameňoch ani v nikonovských prekladoch. Podľa všetkého ide o slovanský dodatok, o (nie celkom systémovú) analógiu s bežným *veličaním* za polyelejom. Vzorom a motiváciou však mohol byť štvrtý prípev na veľkosobotnej 1. statii:

Μεγαλύνομέν σε, Ιησού Βασιλεῦ,
καί τιμῶμεν τήν Ταφήν καί τά Πάθη σου,
δι' ὧν ἔσωσας ἡμᾶς ἐκ τῆς φθοράς.

Prvým záznamom⁸ bežného *veličania* v ruténskych prameňoch je až L1816 (a azda aj jeho predchodcovia, počajevské tlačené irmologiony). Melódia je podobná s *veličaním* na prvej statii Veľkej soboty (A), je však zjednodušená a prekvapivo nesie viaceré znaky ruského variantu prípevu, takže nejde o priameho „potomka“ veľkosobotnej melódie.

V ruských prameňoch je situácia opačná. V kriukových prameňoch prevažuje bežný prípev⁹. Ak aj vzácné nachádzame *veličanie* na prvej statii, ide o odlišný *putevoj rospev*. Štandardnú melódiu veľkosobotného *veličania* (A) nachádzame až v synodálnom notovom vydaní, pričom môžeme konštatovať, že bežné sviatočné *veličanie* v SI (B) je jej zjednodušením. Ide iste o novší jav, lebo práve melódia *veličania* na 1. statii v SI je presnejšia a práve ona je v súlade so starším kriukovým zápisom (bežného *veličania*).

Napriek viditeľným odlišnostiam sú si ruská aj ruténska melódia príbuzné. Ruská melódia *veličania* je zapísaná v znamenných kriukoch a jej ruská interpretácia znie prísne v duchu veľkého znamenného rospevu. To však môže byť len sekundárna úprava. Ruténska analógia má totiž črty bulharského rospevu, zreteľné najmä v deklamácii v 2. riadku.

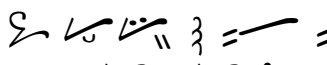
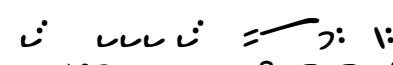
Celkovými kontúrami nápev *veličania* vzdialene pripomína melódiu *Filotheových prípevov*, takže sa odvažujeme vysloviť hypotézu o spoločnom pravzore, z ktorého boli obe melódie odvodené.¹⁰ To by dobre zodpovedalo faktu, že v rumunskej tradícii sa dodnes *veličanie* aj *Filotheov prípev* spievajú rovnakou melódiou.

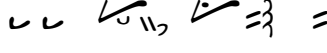

⁷ Statie nie sú *veličanie* v pravom zmysle, keďže nedopĺňajú polyelej, sú to prípevy na tretej (v poradí na utierni) *kathisme*.

⁸ Neberieme tu do úvahy *veličanie* Archánheľskij hlas (25.3.), ktorému sa budeme venovať v samostatnom dokumente.

⁹ Najstarší nám známy záznam statii je v S417, kde je však *veličanie* prvej statie bez kriukov. Prvý zápis aj s kriukami nachádzame v S434, ide však o *putevoj rospev*.

¹⁰ Na dôkaz tejto hypotézy nám zatiaľ chýbajú pramenné dôkazy, ktoré by obe melódie „premostili“.

S416 = : 1:

S429 = =

Ruský model A

Ruský model B

J002

 ε-λη-γα - - - - ε^ω ΙΑ, ςΗ-ΒΟ - -ΤΖ - - ΔΑ-ΒΖ - -ΥΕ Χ^ρ-ΤΕ,

J480

 ε-λη-γα - -ε^ω ΙΑ, ςΗ - -ΒΟ - - - - ΔΑ - -ΥΕ Χ^ρ-ΤΕ,

L1709,J289

 ε-λη-γα - -ε^ω ΙΑ, ςΗ - -ΒΟ - - - - ΔΑ - -ΥΕ Χ^ρ-ΤΕ,

L1816 A

 ε-λη-γα - - - -ε^ω ΙΑ, ςΗ- ΒΟ - - ΔΑ - - - - -ΥΕ Χ^ρ-ΤΕ,

L1816 B

 ε-λη-γα - - - -ε^ω ΙΑ, ΠΘΕ-ΗΘ-ΠΘ-ΘΘ-ΗΔ-Α ΜΑΤΗ Χ^ρ-ΤΑ ΒΘ-ΓΔ ΗΔ-ΨΘ-ΓΩ,

S429

Handwritten musical notation for S429

S416

Handwritten musical notation for S416

Rus.A

Musical staff for Rus.A

Rus.B

Musical staff for Rus.B

J002

Musical staff for J002

НА́ РА-ДН БУЕ-РА́ ПО-ГРЕ-БѢ́ ъ - - СН ПРѢ-ТѢ́ - ПѢ́ - - ВЗ-ША- - -ГО́ НІ́

J480

Musical staff for J480

НА́ РА-ДН БУЕ-РА́ ПО-ГРЕ-БѢ́ НА-ГО́ ПРѢ-ТѢ́ - ПѢ́ - - ВЗ-ША- - -ГО́ НІ́ Ѡ-

L1709

Musical staff for L1709

НА́ РА-ДН БУЕ-РА́ ПО-ГРЕ-БѢ́ ъ - - СН ПРѢ-ТѢ́ - ПѢ́ - - ВЗ-ША- - -ГО́

J289

Musical staff for J289

НА́ РА-ДН БУЕ-РА́ ПО-ГРЕ-БѢ́ НА-ГШ ПРѢ-ТѢ́ - - ПѢ́ - - - - ША- - -ГО́

L1816 A

Musical staff for L1816 A

НА́ РА-ДН БУЕ-РА́ ПО-ГРЕ-БѢ́ - - НА-ГО́ ПРѢ-ТѢ́-ПѢ́ - - - - - ША-ГО́

L1816 B

Musical staff for L1816 B

НІ́ ВСЕ-СЛА́-НО-Е СЛА́-ВНІ́

S429 +

S416 +

Rus. A

Rus. B

J002

Ū - - Ū - - ΛΛ - - ΙΟ - - ΨΛ - - ΓΟ ΠΡΕ - ΣΛΛ - ΒΖ - ΗΟ ΜΕ - ΒΥ - - - - Λ.

J480

- Ū - - - ΛΛ - - ΙΟ - - ΨΛ - - ΓΟ ΠΡΕ - ΣΛΛ - ΒΖ - ΗΟ ΜΕ - - - ΒΥ - - Λ.

L1709

Ĥ Ū - Ū - - ΛΛ - - ΙΟ - - ΨΛ - - ΓΟ ΠΡΕ - - ΣΛΛ - - ΗΟ ΜΕ - ΒΥ - - Λ.

J289

Ĥ Ū - Ū - Ū - - ΛΛ - - ΙΟ - - ΨΛ - - ΓΟ ΠΡΕ - ΣΛΛ - ΗΟ ΜΕ - - - - ΒΥ - - Λ.

L1816 A

Ĥ Ū - Ū - Ū - - ΛΛ - ΙΟ - ΨΛ - ΓΟ ΠΡΕ - - ΣΛΛ - - ΗΟ ΜΕ - ΒΥ - - Λ.

L1816 B

ΟΥ - ΣΠΕ - - - - - ΗΙ - - Ε ΤΚΟ - Ε.

Náčrt možnej príbuznosti *Filotheových prípevov* (VS,L1816) a nápevu *veličania* (Rus A, J002)

A+B

vs

Rus. A

J002

C+D

vs

Rus. A

J002

E+F

vs

L1806

J002

Prostopenie

Choma, Bokšay, Bobák

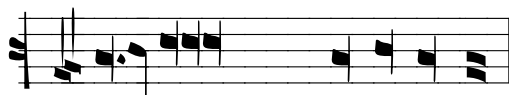
Є-АН-ЧА-Є ТА, АН-ВО-ДА-ЧЕ ХР-ТЕ

Ba

Є-АН-ЧА-Є ТА, АН-ВО-ДА-ЧЕ ХР-ТЕ

Choma

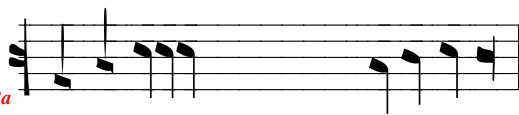
НА ДѢ-ЛА НЫНѢ ПЛОТНО РОФ-ША-ГО-СА,

Bokšay

О-СА-НА ВЪ ВЫШНИ И МЫ ТЕ-БѢ ВО-ПІ-Є,

Bobák, Ba

О-СА-НА ВЪ ВЫШНИ И МЫ ТЕ-БѢ ВО-ПІ-Є,

Choma

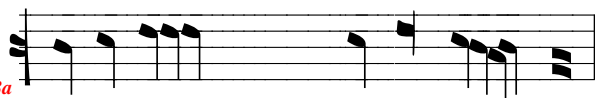
Ш БѢ-НЕ-ВѢ-НЫ-А И ПРЕ-ЧИСТЫА ДѢ-ВЫ МА-РІ- - -Н.

Bokšay

БЛА-ГО-СЛОВЕ ГРАДЫИ ВО И-МА ГО- ПІ- - -НЄ.

Bobák, Ba

БЛА-ГО-СЛОВЕ ГРАДЫИ ВО И-МА ГО- ПІ- - -НЄ.

Krátká analýza

Všetky varianty prostopenia predstavujú v zásade tú istú melódiu. Nápevy u Bobáka a Ba sú miestami zjednodušené, prípadne zvýšené o terciu. Bokšayov nápev je zhruba zhodný s Chomovým, líši miestami len dĺžkou nôt alebo rozvojom deklamácie v 2. riadku. Ako základ pre analýzu preto stačí vziať Chomovu melódiu, transponovanú o kvartu vyššie.

Nápev *prostopenia* sa vyvinul zo staršej ruténskej melódie, ako je zapísaná v L1816. Zachoval si hlavné kontúry a finálne tóny, je však podstatne zjednodušený a miestami, najmä v poslednom kóle, zvýšený o terciu až dve.

The image shows two musical staves. The top staff is labeled 'L1816 B' and contains a melody written in blue ink. The bottom staff is labeled 'Choma' and contains a melody written in black ink. The two staves are aligned to show the relationship between the two versions.

The image shows two musical staves. The top staff is labeled 'L1816 B' and 'L1816 A' and contains a melody written in blue ink. The bottom staff is labeled 'Choma' and contains a melody written in black ink. The two staves are aligned to show the relationship between the two versions.

Melódia stichu a posledného *alliluia* je o terciu vyšším variantom staršieho ruténskeho modelu. V L1709 môžeme dokonca vidieť základ prešovského delenia na dve kóla.

The image shows three musical staves. The top staff is labeled 'L1709' and contains a melody written in black ink. The middle staff is labeled 'Choma' and contains a melody written in black ink. The bottom staff is labeled 'Ba' and contains a melody written in black ink. The three staves are aligned to show the relationship between the three versions.

Haličská tradícia

Haličský nápev vychádza z veličania v L1816. Okrem očakávateľného zjednodušenia nápevu si môžeme všimnúť jeho posun o tón nižšie. Podobný jav je v haličskej tradícii častý, ba priam typický. Či je táto zámena redakčnou úpravou, alebo vznikla prirodzene v ľudovom speve prevládnutím hornej tercie, nie je známe.¹¹

L1816

Ї-АИ-УА- - - - -ε ΙΑ, ΠΡΕ-ΗΕ-ΠΟ-ΡΟ-ΗΑ-Α ΜΑΤΗ ΧΡ-ΤΑ ΒΟ-ΓΑ ΗΑ-ШЕ-ГШ,

Polotňuk

Ї-АИ-УА- - - - -ε ΙΑ, ΠΡΕ-СВА-ТА-А ДѢ-ВО

Polotňuk

Ї-АИ-УА- - - - -ε ΙΑ, АИ-ВО-ДА-ЧЕ ΧΡ-ΤΕ

Doľnickij

Ї-АИ-УА- - - - -ε ΙΑ, АИВОТДАЧЕ ΧΡ-ΤΕ

L1816

И ВСЕ-СЛА-НО-Е СЛА-ВН ОУ- СПЕ- - - - -НИ- -Е ТВО-Е.

Polotňuk

И ЧТЕ СТЫА ВОА РО-ДИ-ТЕ-АН, И ВСЕ-ЧНОЕ СЛАВН РО-ДЕ-ВО ТВО-Е.

Polotňuk

НА ДѢЛА ВО АДЗ СШЕ-ША-ГО, И С СОБОЮ ВСА ВО-КРЕ-СИ-ША-ГО.

Doľnickij

НА ДѢЛА ВО АДЗ СШЕ -ША-ГО, И С СОБОЮ ВСА ВО-КРЕ-СИ- - - -ША-ГО.

¹¹ Proti druhej možnosti hovorí to, že melódia je posunutá ako celok. Pri tercovaní sa spravidla zachová aspoň časť pôvodných tónov.

